

«Τόποι-Μνημεία-Μουσεία για τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το παράδειγμα της Θεσσαλονίκης»

Πλατεία Ελευθερίας

Ιστορικά κείμενα

Στις 11 Ιουλίου του 1942 οι Γερμανοί συγκεντρώνουν στην πλατεία Ελευθερίας όλους τους ενήλικες άρρενες Εβραίους κατοίκους της Θεσσαλονίκης και τους υποβάλλουν σε εξευτελιστική δοκιμασία. Μια δυσσιώπη προαναγγελία για την «τελική λύση» (γενοκτονία). Στις 15 Μαρτίου του 1943 και ενώ προηγήθηκαν τα «κίτρινα άστρα», τα γκέτο και το φρικτό στρίμωγμα στο συνοικισμό του Βαρόνου Χιρς, δίπλα στον παλαιό σιδηροδρομικό σταθμό, φεύγει με τα τρένα του ολέθρου η πρώτη αποστολή για το Άουσβιτς. Ως τον Αύγουστο του 1943 θα σταλούν συνολικά στα στρατόπεδα και στους θαλάμους αερίων 48.000 Εβραίοι της πόλης. (Θα επιστρέψουν μετά το τέλος του πολέμου 1.900). Η Θεσσαλονίκη αποκτά έτσι ένα θλιβερό προνόμιο: είναι η πρώτη πόλη της Ευρώπης σε αυτόν τον απολογισμό της φρίκης. Η απώλεια των Εβραίων κατοίκων της βαραίνει μέχρι τις μέρες μας στον χαρακτήρα και στην προοπτική της πόλης. Βαραίνουν επίσης η καταστροφή του εβραϊκού νεκροταφείου, που ήταν ένα από τα πιο ιστορικά και μεγάλα εβραϊκά νεκροταφεία της Ευρώπης, και η λεηλασία των εβραϊκών περιουσιών. Παραμένουν ως δείγματα της επιβλητικής παρουσίας των Ισραηλιτών στη Θεσσαλονίκη μνημεία όπως η βίλα Αλλατίνι, η βίλα Μπιάνκα, η βίλα Μορντώχ, η βίλα Μεχμέτ Καπαντζή (το πρώην Ε' Γυμνάσιο), η βίλα Αχμέτ Καπαντζή (στέγασε τον Οργανισμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, 1993-2000), η αγορά Μοδιάνο, κ.λπ. Αν και η πλειονότητα του χριστιανικού κόσμου της πόλης εκδήλωσε δυσφορία για το διωγμό και συμπάθεια για τους Εβραίους συμπολίτες, έλειψε ωστόσο μία σοβαρή αντίδραση από οργανώσεις της πόλης και μια δημόσια κινητοποίηση σαν αυτή, π.χ., που συνέβη τον Ιούλιο του 1943 και είχε αποτρέψει την επέκταση της βουλγαρικής ζώνης κατοχής.

Αναστασιάδης, Γιώργος (2014) *Παντού στη Θεσσαλονίκη σε βρίσκει η Ιστορία...* Αθήνα: Κέδρος, σσ. 56-57.